

naše vezi

SEPTEMBER 2016 INTERNA IZDAJA, št. 68

ZDVI SLOVENIJE, Hacquetova 4, 1000 Ljubljana

Poštnina plačana pri pošti 1102

ZVEZA DRUŠTEV
CIVILNIH
INVALIDOV VOJN
SLOVENIJE

naše vezi

VSEBINA 68. ŠTEVILKE

aktualno

- 3 jesenska predavanja za civilne invalide vojn
- 4 madžarski vojni invalidi v sloveniji
- 5 evgen bavčar – državljani evrope
- 5 intervju z evgenom bavčarjem
- 11 aktivni, zdravi in zadovoljni

iz naših društev

- 13 aktivnosti društev civilnih invalidov
- 14 pestro poletje v dcivs ljubljana
- 14 vojni invalidi iz celja na koroškem
- 17 potepanja po istrskih vasicah
- 18 notranjci v beli krajini

šport

- 18 športne igre vojnih invalidov
- 19 športna tekmovanja društev vojnih invalidov

Izdajanje glasila omogoča
Fundacija za financiranje
invalidskih in humanitarnih
organizacij Slovenije.

IZDAJATELJA:

Zveza društev vojnih invalidov Slovenije in Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije

UREDNIŠTVO:

ZDVI SLOVENIJE, Hacquetova 4,
1000 Ljubljana, tel.: 01 300 69 69

GLAVNA UREDNICA:

Aleksandra Kerin-Kovač

ČLANI UREDNIŠKEGA ODBORA:

Vladimir Pegan, Bojan Černjak, Janez Štrbenc,
Zdravko Zore, Andreja Rožič

OBLIKOVANJE: Zavod Lupa design

TISK: ITAGRAF d.o.o.

Drage bralke in dragi bralci!

Po dokaj dolgem poletju se spet začne jesen, za katero je še bolj kot postopen padec temperature, pojav megle in deževja, značilen nenaden porast ihte, hitenja in nekakšnega brenčanja med množicami ljudi. Če ljudje poleti (pravilno) upočasnijo tempo življenja, pa se mi zdi, da se z jesenjo začne vršenje, ko hitimo, skoraj tekamo eden mimo drugega in kar naenkrat »nimamo več časa«. Niti zase, kaj šele za vse druge.

Po eni strani se mi to zdi nelogično, saj tudi poletje ne pomeni enega samega dopusta in imamo tudi poleti delovne in druge obveznosti, ki jih moramo opraviti, a se zdi, da nas takrat manj obremenjujejo časovni roki in nestrpnost pričakovanja. Kot da poleti, morda zaradi vročine, ki jo tudi sami občutimo kot upočasnjujočo in omejujočo, čutimo več strpnosti, več tolerance do drugih. Morda prav zato, ker si lahko predstavljamo, kako se tisti drugi počuti. Morda ker sami čutimo enako, čutimo, da smo v »istem zosu«.

Takšno občutenje enakosti je v takšni situaciji enostavno. Vsili nam ga narava. Veliko težje pa je stopiti v čevlje slepega človeka. Videči si tega, bodimo iskreni, niti slučajno ne želimo. Ime Evgena Bavčarja, umetnika, filozofa, fotografa in esejista smo letos velikokrat zasledili v medijih (omenili smo ga že v prejšnji številki Naših vezi). Je prejemnik nagrade državljani Evrope, s posebnim odlikovanjem pa je ponos, da je tudi »njihov« izrazila tudi Francija. In bodimo iskreni, zelo ponosni smo, da je Evropa prepoznala in se priklonila delu našega človeka.

Da je Evgen Bavčar slep, se je v medijih velikokrat zapisalo. Da pa je tudi civilni invalid vojne, kar pomeni, da je njegova slepota tudi posledica eksplozije nemarno zapuščenega ubojnega sredstva, pa nisem zasledila. In če s ponosom izpostavimo njegova umetniška dela (fotografije enega si lahko ogledate v tej številki), pa je veliko manj zapisanega o njegovih prizadevanjih, da bi slepim omogočil enakovreden dostop vsaj do vseh javnih dokumentov, ki so za nas, ki vidimo, v času digitalne dobe, le nekaj klikov z računalnikom proč.

V intervjuju za Naše vezi Evgen Bavčar razkrije marsikaj, na kar videči nikoli niti ne pomislimo. Bavčar pripoveduje tako o ponižanjih in sramoteni, neprimernih opazkah, ki jih je moral prenašati in prenesti kot človek, ki ne vidi, kot tudi o neverjetni iznajdljivosti v iskanju svobode, ki mu je bila zaradi slepote odvzeta. Toplo vabljeni branju zgodbe, ki vas bo, tako vsaj upam, spodbudila k razmišljanju in morda tudi navdihnila pri ravnanju s soljudmi in videnju drugih.

V razmislek še zapis prav tako slepe civilne invalidke vojn, pesnice Jelke Vuk Novakovič, ki priča o pogumu in vztrajnosti: »Tisti, ki smo izgubili zrcalo očesa, se temu nikakor ne predamo, še manj pa se s tem sprijaznimo. Videti hočeš, če si živ, življenje pa hočeš živeti. To hotenje krepi energijo in moč, podpre vsa ostala čutila, da do potankosti razpoznaš vse odtenke zvokov, tonov in barve glasov. To nam veliko pomeni. Izgubljeni vid nadomesti lastnost vedeti. Narava, ta skrivnostni čudež, ki nam je mati, pač poskrbi in nadomesti vid s tem, da zbudi v tebi sposobnosti in skrite talente, za katere prej sploh nisi vedel, da jih imaš. Tudi lenobne možgane premakne iz lagodja. Takrat se dokaže, kako močno razmišljujoče bitje je človek.«

Želim vam vse dobro in da bi sami ustvarjali tempo svojih življenj, začutili druge in da bi drugi začutili vas.

Aleksandra K. Kovač
Urednica Naših vezi

JESENSKA PREDAVANJA ZVEZE DRUŠTEV CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE

Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije je že v začetku septembra nadaljevala s predavanji po društvih v okviru posebnega socialnega programa Usposabljanje za aktivno življenje in delo. Program je namenjen civilnim invalidom vojn/starostnikom, z njim pa jim poskušamo pomagati sprejeti staranje in težave, ki jih starost prinese, jih seznanjati z osnovnimi informacijami o boleznih, ki so značilne za starost in jim pomagati ozavestiti dejstvo, da smo sami najbolj odgovorni za svoje dobro počutje in izpolnjeno življenje. Omenjeni posebni socialni program je namenjen tudi svojcem, saj jim pomaga pri sprejemanju civilnega invalida vojne ne samo kot invalida, ampak tudi kot starostnika.

Teme predavanj se po društvih civilnih invalidov vojn razlikujejo, zaradi usklajevanja terminov za posamezna predavanja. Tako so v DCIV Celje že začeli z novo temo predavanja z naslovom »Ne morem se izraziti«.

Predavanja o izražanju

Vsak od nas se je že znašel v položaju, ko je pomislil: Ne morem se izraziti ... Ne morem si odpustiti ... Rad bi povedal, pa ne morem ... Moral bi ji/mu sporočiti, pa ne upam ...

Zakaj je iskreno izražanje tako zelo pomembno? Zakaj je iskreno izražanje temelj zdravja? Kaj so pogoji za iskreno izražanje? Na ta vprašanja poskuša sam sebi odgovoriti marsikdo, pa si ne more ali si ne upa. Zavestna vprašanja, ki ostanejo brez odgovorov (o lastnem neizražanju), pripeljejo do stisk, v katerih posameznik ne najde izhoda, se notranje še bolj ogradi, občutek nezmožnosti izražanja pa se samo še povečuje.

Predavanje ponuja nekaj zornih kotov, ki omogočajo pogled na težave pri izražanju ter vzroke in posledice tega. Izražanje je vedno in vselej najmanj dvosmerno. Prvo dvosmerno izražanje je izražanje do sebe; sam sebi sporočam, izražam ... Prav to je temelj in pogoj, da se lahko iskreno izražamo tudi navzven; jaz sporočam od sebe drugemu, drugim. Predavanje ko-

municira večdimenzionalno in udeleženca popelje v lastno komunikacijo ter ga z lastno komunikacijo ves čas vodi v stvarne situacije realnega okolja in življenja. Pri tem se prepletajo vzrok, proces in posledica izražanja, kreativnosti, zdravja.

Predavanja o naravnem zdravljenju

Društva CIV Dolenjske, Gorenjske in Ljubljane pa so v septembru nadaljevala s prvim sklopom predavanj, ki smo jih opisali že v prejšnji številki Naših vezi, in sicer »Zakaj navadni prehlad vodi v resne težave in Naravno nad težave z dihali«. Obe temi sta bili pri članih zelo dobro sprejeti in udeleženci so s predavateljema tudi zelo aktivno sodelovali.

V oktobru bodo predavanjem prisluhnili še člani, civilni invalidi vojn iz DCIV Maribor in Primorske. Člani obeh društev, če vas teme zanimajo, bodite pozorni na povabilo vašega matičnega društva.

Prav tako vabimo člane društev CIV Celje, Dolenjske in Maribora, da se v oktobru in novembru udeležijo predavanja z naslovom »Ko prebava stavka«. Na predavanju vam bo predavateljica predstavila, kako delujejo prebavila, kaj nam sporočajo in kako jim je mogoče pomagati na naraven način, da bi se izognili ali vsaj omilili težave z napenjanjem, težave z želodcem, želodčno kislino, zaprtjem, diarejo ...

Andreja Rožič

Opomba: Opis predavanj je povzet po predlogi predavateljcev Rajka Škariča, Adriane Dolinar in Sanje Lončar.

DELOVNO SREČANJE PREDSTAVNIKOV ZVEZ VOJNIH INVALIDOV SLOVENIJE IN MADŽARSKE

Zveza društev vojnih invalidov Slovenije je dejavna tudi na mednarodnem področju. V sodelovanju z drugimi članicami iz Slovenije aktivno deluje v Svetovni federaciji veteranov, sodeluje pa tudi z združenji vojaških vojnih invalidov iz drugih držav, predvsem Hrvaške, Italije, Srbije, Črne gore in Madžarske.

Na začetku septembra je na enodnevni delovni obisk prišla delegacija organizacije vojnih invalidov Madžarske. Organizacija združuje vojaške vojne invalide, vdove po umrlih vojaških invalidih in vojne sirote. V madžarski delegaciji so bili József Ipacs, predsednik zveze, István Takács, predsednik nadzornega odbora zveze in József Gerencsér, sekretar zveze. Sprejeli smo jih predstavniki

ki Zveze društev vojnih invalidov Slovenije: Janez Podržaj, predsednik ZDVIS, Ivan Pivk, častni predsednik ZDVIS, Franc Anderlič, predsednik DVI Severne Primorske in član izvršnega odbora ZDVIS, Jože Vehar in Alojz Sever, podpredsednika društva ter Vladimir Pegan, generalni sekretar zveze. Delovne pogovore sta delegaciji imeli na sedežu društva v Novi Gorici in na pogovorih ugotovili, da se na Madžarskem pravice vojaških invalidov in drugih, ki jih zastopa združenje, povečujejo, v Sloveniji pa se pravice vojaškim invalidom krčijo. To zveza ugotavlja tudi v primerjavi z drugimi državami, s katerimi sodeluje. Delegacija iz Madžarske se je zahvalila za sprejem, še posebej,

Delegacija iz Madžarske je položila venec k spomeniku padlim madžarskim vojakom v prvi svetovni vojni pod Škabrijelom. Na sliki od leve proti desni: Franc Anderlič, Vladimir Pegan, Janez Podržaj, József Ipacs, István Takács, Simona Gerenčer, prevajalka in József Gerencsér.

Delegacija iz Madžarske pod Škabrijelom. Na sliki od leve proti desni: József Gerencsér, István Takács in József Ipacs

BITKA NA ŠKABRIJELU

Po 11. soški bitki, ki se je bila od 18. avgusta do 13. septembra 1917, je ključno bojišče soške fronte postal Škabrijel nad Novo Gorico. Obrambo vzpetine so zaukazali 20. pehotni diviziji madžarskega kraljevega domobranstva, ki se je borila že na ruskih bojiščih. Formaciji, ki se je pred tem bojevala tudi na Doberdobski planoti, je poveljeval generalmajor Geza Lukachich. V krvavih bitkah, ki so potekale od 16. septembra do 28. oktobra 1917, je umrlo več kot 8.000 madžarskih vojakov. Obramba hriba je preprečila sesutje fronte in omogočila preboj pri Kobaridu. Novembra 1917 je prizorišče, na katerem so potekali boji, obiskal tudi avstro-ogrski cesar Karel I., na Madžarskem znan kot ogrski kralj Karel IV. Spremljal ga je Karoly Kratochvil, poveljnik 4. nagyvaradskega domobranskega pehotnega polka, ki se je med obiskom odločil, da bo na prizoriščih najbolj krvavih bojev postavil spomenike junaškim madžarskim vojakom.

Delovni pogovori obeh delegacij. Na sliki od leve proti desni: József Gerencsér, Jože Vehar, István Takács, Stane Sever, Franc Anderlič, József Ipacs, Janez Podržaj, Majda Cej in Vladimir Pegan.

ker je imela možnost položiti venec v spomin na padle madžarske vojake iz prve svetovne vojne na soški fronti ter povabila predstavnike ZDVIS na delovni obisk na Madžarsko. Delovni pogovori so bili uspešni, izmenjava izkušenj pa je zelo dragocena pri prizadevanju za večje pravice vojaških invalidov.

Vladimir Pegan

EVGEN BAVČAR - DRŽAVLJAN EVROPE

Evropski parlament je nagrado državljan Evrope letos podelil tudi filozofu, pisatelju, fotografu in kulturniku Evgenu Bavčarju. Nagrado so mu svečano izročili v petek, 8. julija 2016, v Zlati dvorani Narodne galerije v Ljubljani. Z nagrado Evropski parlament od leta 2008 dalje odlikuje tiste posameznike, projekte in pobude, ki spodbujajo čezmejno sodelovanje in razumevanje v EU-ju. Predlagatelj za nagrado je bil, ob podpori še drugih evropskih poslancev, Lojze Peterle. V obrazložitvi ob nominaciji je zapisano, da Evgen Bavčar »s svojim edinstvenim in bogatim prispevkom v umetnosti in literaturi, ki presega evropske meje, ne povezuje le Slovenije in Francije, ampak s svojo slepoto tudi državljane Evrope, ki imajo od Braillove komunikacije dodatno korist, saj jih povezuje na zelo simbolen način, onkraj jezikovnih ovir.« »Eni gledajo, pa ne vidijo. Evgen Bavčar ne gleda, pa vidi. Všeč mi je njegov odnos do lastne eksistence. Ne doživlja

je kot omejitev, ampak kot možnost za ustvarjanje.« pa je Lojze Peterle med drugim povedal na slovesnosti. Podelitve se je udeležil tudi predsednik republike Borut Pahor, ki je Evgenu Bavčarju čestital za nagrado in se mu zahvalil, ker navdihuje s pogumom, voljo in iskanjem složnosti med nami ter navdušuje z jasnimi mislimi, ki jih uveljavlja na iskren in dostojanstven način. Ob tej priložnosti je bila v Narodni galeriji tudi otvoritev razstave fotografij Evgena Bavčarja z naslovom Slovenija - ogledalo sveta. Moja domovina na izvorih luči.

Andreja Rožič

INTERVJU Z EVGENOM BAVČARJEM: VIDIMO Z MOŽGANI, VIDIMO, KER VEMO

Kako razmišlja Evgen Bavčar? Kako »vidi« svet – in verjemite, res ga »vidi« - preberite v spodnjem pogovoru, v katerem smo se s filozofom, umetnikom in civilnim invalidom vojn pogovarjali samo za Naše vezi.

Vaše fotografije nastajajo v temi. Kakšen je ta proces, kako se odločate za vsebino fotografij, postavitev predmetov ... kako jih torej »vidite«?

Moje fotografije nastajajo v temi. Proces nastajanja bi lahko pojasnil tako: če roka tipa predmete, jih

zaznava. Da bi se lahko zaznalo predmete bidimenzionalno, jih potipam s svetlobo. Ko jih tipam z roko, jih kot vsi slepi zaznavam tridimenzionalno, torej tudi od zadaj. Pri fotografiranju pa moram paziti, da je fotoaparat, torej tehnično oko, tako postavljen,

da osvetljene predmete zaznava. Ko to delam doma, vem natančno, kje je predmet fotografiranja in kako ga moram osvetliti. Pri krajinah, ko gre za večje prostore, se zavedam, da moram imeti bolj močne luči in zato tudi koga vprašam, da mi pride pomagat.

Slep človek je pri opisu vidnega sveta odvisen od videčih. Kako si predstavljate opisano? Primerjate opise s spomini na videči svet, ki jih imate?

Opisi so zame zelo pomembni in v bistvu je na njih osnovana vsa moja likovna izobrazba, se pravi slikarstvo, fotografija, film. Opise likovnih del, denimo slik, so poznali že stari Grki. Prakticirali pa so opise na vseh likovnih akademijah še do 19. stoletja, do izuma fotografije. Seveda mi spomin na vidni svet pri tem pomaga, oziroma mi lahko pomagajo ljudje, ki so videli isto kot jaz, ali pa so se moje oči otroka srečale na istem predmetu ali sliki, kot pogled kakšnega videčega. Prijateljica iz Benetk Fiora Gandolfi, tudi sama umetnica, mi lahko slike beneških mojstrov bolje opiše, ker ve, kakšne barve sem lahko videl v naravi v Sloveniji. Ona namreč Slovenijo pozna.

Prebrala sem, da imate najraje opise otrok. Zakaj?

Otroci so pri opisu veliko bolj spontani in neposredni. V njihovih pogledih še ni pedagoško izdelanih, včasih tudi pedagoško vsiljenih pogledov. Gledajo pač tak, kot otrok iz Andersenove pravljice o cesarjevih novih oblačilih. Torej vidijo cesarja golega, kakršen je v resnici. Drugače povedano, otroci gledajo s svojimi lastnimi očmi, odrasli pa običajno v skladu z navodili izobraževanja, oziroma v skladu s klišeji. Seveda so zame najbolj zanimivi naravni spontani pogledi.

Vi niste le fotograf. Ste filozof, umetnik, govorite več jezikov in ste avtor številnih knjig in esejev o umetnosti in filozofiji. Je na vaše zanimanje za estetiko in umetnost vplivala slepota?

Slepota je v meni pogojevala zanimanje za tako imenovani vidni svet, od katerega sem se moral zaradi poškodbe vida posloviti. Hotel sem torej še bolj poznati ta svet, in če na ljubljanski univerzi ne bi bilo

predsodkov, bi veliko raje študiral filozofijo in zgodovino umetnosti, kot pa zgodovino.

Z odvzemom svobode mi je bil ukraden tudi vidni svet, ki pa me je še vedno zanimal. In ker ga nisem mogel več zaznavati direktno s svojimi očmi, sem poskusil vse mogoče načine indirektno zaznave, denimo opise, prikaze, dotik ali pogled od blizu določenih predmetov itd. To je tudi pogojevalo, da sem se začel zanimati tudi za vizualne realnosti, se pravi, vidne realnosti, ki so slepemu objektivno nedosegljive, da ne rečem v mnogih primerih prepovedane. Tu imam v mislih številna umetniška dela iz področja likovne umetnosti, kiparstva, fotografije, filma in videa materialov. Tako je postal ta oddaljeni ukradeni

svet predmet mojega aktivnega hrepenenja in tak je še vedno. Po nasvetu prijatelja Petra Blažerja sem torej šel študirat filozofijo in zgodovino, čeprav, kot sem dejal prej, bi imel raje kombinacijo filozofija in umetnostna zgodovina. V tistih časih pa je bilo na ljubljanski univerzi preveč predsodkov do slepih, da bi se lahko spustil v tak riziko. Še na zgodovini smo imeli slepi kar nekaj težav. Na umetnostni

zgodovini pa bi me sprejel edino profesor Jože Kastelic, ki je bil človek grškega duha in je s svojimi grškimi očmi tudi gledal na slepe. Ta želja po spoznavanju oddaljenega sveta je še vedno v meni in je še vedno predmet mojega aktivnega hrepenenja. Ker poznam zbirke v muzejih, pa se zavedam, koliko stvari mi ne bo nikoli dostopnih in tudi ne drugim slepim. Morda bodo imele mlajše generacije kaj več sreče, a bariere so zaenkrat velike. Samo svoji vztrajnosti se moram zahvaliti in nekaterim plemenitim dušam, da sem lahko vsaj deloma vstopil v ta vizualni svet. Tudi ne smem pozabiti, da je bila moja prva poklicna izobrazba po osemletki telefonski izpit, vse ostalo pa je predmet stalnih borb in dokazovanja.

Zdi se, da želijo vaša dela svetu pokazati, da kreativnost prihaja iz notranjega sveta, ta pa ni nikoli slep in črn, ampak poln podob in doživetij. Bi se strinjali s takšno razlago?

Bi se strinjal s tako razlago. Z očmi zaznavamo,

vidimo pa z možgani, oziroma kot pravi neki filozof: »Nimamo oči, zato da vidimo, ampak imamo oči, ker vidimo.« Od tu tudi težave vseh umetnih povezav s centrom za vid v možganih. Vid je namreč istočasno povezan z zaznavo očesa in z razvojem gledanja v možganih. Moj prijatelj nemški kritik Walter Aue pravi: »Mi vidimo, kar vemo, se pravi, ker vemo, vidimo.« Kakšen Indijanec iz Amazonije lahko zaznava Mona Lizo, je pa ne vidi. Ta slika je namreč produkt evropske umetnosti. Isti Indijanec, če ni izobražen, pa lahko povsem vidi kakšen premet iz njegove kulture, ki ga pa mi ne vidimo, ker ne živimo in nimamo izobrazbe v njegovi kulturi. To je velik problem tudi spoznavanja vidnega sveta, za določene stvari potrebujemo nujno ljudi z določeno umetniško izobrazbo, kar zlasti velja za slikarstvo, fotografijo in film.

Se pa povsem strinjam z vami, da slike, podobe vide-nja itd. prihajajo iz notranjosti, iz sveta duha. Duh pa je lahko, kot pravi napis na sinagogi v Strasbourgu, močnejši od meča. Pri tem pa se zavedam, da družba nas slepe in druge, ki jim je bila odvzeta svoboda s posebnimi potrebami, kar nekam preveč sili v uporabljanje tega meča. Hočem reči, da so naše roke od hudega mečevanja že kar utrujene. Vedno znova je treba dokazovati, kar je bilo že tisočkrat dokazano in treba se je vprašati, zakaj. O tem mislim še nekaj napisati. Res pa je, da brez duha, ki je zavest telesa, ne bi mogli doseči prav ničesar. Tako in tako pa imamo invalidi, če tako rečem, zelo bogat notranji svet, saj smo v to prisiljeni, ker s seboj nosimo vse svoje ječe, kot bi rekel slavni Leonardo da Vinci.

Želja po izobraževanju vas je pripeljala v Pariz, na prestižno pariško univerzo. Kako ste se znašli v tujini? Na primer, kako je bilo, ko ste se prvič znašli v Parizu?

Pariz sem spoznaval postopoma. Najprej sem se naučil uporabljati dolgo belo palico, se pravi, ameriški sistem bele palice, ki sem ga tudi uvedel v Sloveniji. V domovino sem zato za zvezo slepih v tistih pionirskih časih »prišvercal« - prithotapil kar 75 palic in se na srečo izognil nesramni carini. V Sloveniji smo namreč uporabljali zelo nekovostne in kratke palice, pri čemer se še danes čudim, da sva lahko z dragim prijateljem Benom z njimi tako suvereno krožila po Ljubljani. Pariz sem potem spoznaval iz metroja, se

pravi iz podzemlja. S seboj sem nosil manjšo knjigo s seznamom vseh postaj. Preden pa sem šel na kakšno novo destinacijo, sem moral koga vprašati, da mi je direktno po telefonu razložil pot iz načrta mesta. V takih velikih mestih morajo vsi ljudje uporabljati načrte. Seveda sem potem moral tudi izpraševati ljudi, kje je kakšna številka ali pa poslopje. To počnem še vedno, če gre za kakšno neznano pot. Napredek je le v tem, da lahko z aparatom ugotovim, kje sem, in sedaj tudi s pametnim telefonom. Na računalniku pa imam seznam vseh pariških ulic. Sami slepi pa dograjujejo opise metrojskih hodnikov, ki jih lahko vsakdo uporabi, opis pa je dostopen na internetu. Obstaja tudi možnost uporabe avtobusov, a je metro po svoje bolj praktičen, čeprav tudi avtobusi zdaj že zvočno obveščajo o postajališčih in v glavnem napovedujejo postaje že tudi vsi novejši metroji. Težave so s tramvaji, ki so absolutno neprilagojeni za slepe kljub raznim evropskih direktivam. Še vedno je najmanj naporno, če vas vsaj prvič nekdo lahko pospremi na kakšno novo pot, ali pa zato naročite posebno, cenejšo službo taksija za invalide. Pri gibanju šele človek spozna, kako majhna je naša svoboda. Gre tudi za orientacijo v novih poslopih. Jaz sem se naučil hoditi na Sorbono (Univerza La Sorbonne v Parizu op. a.) in še nekatere druge univerze, ali pa na znanstveni inštitut, kjer sem delal. Tudi h kakšnemu znancu. Nove poti pa odpiram le, če je nujno. O tem bi lahko veliko napisal.

Ste imeli na pariški univerzi kakšno pomoč? Kako so vas obravnavali?

Nisem imel nobene posebne pomoči. Glede slepih študentov v Franciji, če gre za pisne izpite, obstaja zakonsko določilo, da mora država plačati asistenta, ki mu lahko narekujete besedilo. Kot dober študent pa sem dobil na predlog mojega profesorja manjšo nagrado Sorbone. Kar je bilo v Parizu drugače od ljubljanske univerze, je bila pa možnost snemanja predavanj. Tu so namreč tudi videči študentje snemali predavanja in zato ni bilo treba spraševati za dovoljenje kot v Ljubljani. Spominjam se, kako so pri znanih predavateljih, denimo Jacquesu Lacanu, Bartesu in drugih študentje kar obešali magnetofone na najbližji zvočnik, če je bila dvorana ozvočena. Ali pa so zaupali snemalnike tistim v prvih vrstah. Študente

sem prosil, da so me pospremili, če je bil profesor v kakšni drugi predavalnici. Drugače pa sem se naučil sam hoditi v prostore, kjer so me zanimala predavanja. Pri vsaki predavalnici sem moral tudi vedeti, kjer so sanitarije. O, tudi o tem bi lahko veliko povedal. Spominjam se, ko sem včasih prišel na predavanje z zamudo, kako je sam predavatelj rekel študentom, naj mi najdejo ali pa odstopijo mesto v prvi vrsti in to je bilo narejeno na najbolj naraven način. Potem pa obstajajo še triki ali obrazci, če ne veste, da je kakšen študent v bližini, morate igrati, kako nekaj iščete, potem pa kdo pristopi. Spominjam se kolega invalida iz Afrike, ki je od prisotnih kar glasno zahteval, da mu pomagajo, kar se mi je zdelo po svoje imenitno, ker ni nebogljen čakal, kdaj se bo kdo spomnil, da mu priskoči na pomoč.

Mediji pišejo, da ste vid izgubili v dveh nesrečah, redko kdo pa zapiše, da je šlo za nesrečo eksplozije ubojnega materiala, kar vas uvršča v ne tako majhno skupino ljudi – civilnih žrtev vojne. Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije se vsa leta obstoja trudi spraviti v javnost zavedanje o nevarnostih zapuščenega vojnega materiala, ki ga države niso pospravile za seboj in izpostaviti, da je zaradi njega veliko ljudi izgubilo svobodo, saj so jih poškodbe ujele v invalidnost. Se vam zdi takšno opredeljevanje pomembno?

Mediji se ne poglobijo vedno v stvari, kot so in včasih dajo nepravilne informacije. Jaz sem imel dve nesreči, najprej sem pri otroški igri izgubil eno oko. A če bi ostalo pri tem, bi lahko normalno živel naprej, kot vsi drugi, lahko bi postal dober delavec, obrtnik ali pa inženir, če bi dobil štipendijo. Toda zgodilo se je, da sem dobil detonator od mine, ki je fatalno spremenil tok mojega življenja. Na srečo sem imel v levem očesu (pravim na srečo, morda pa bom kdaj rekel na nesrečo, to se nikoli ne ve) protezo, ki me je obvarovala pred gotovo smrtjo. Curek eksplozije je bil tako močan, da bi mi poškodoval možgane, ko bi na mestu proteze bilo oko. V desno oko pa sem dobil le kos kovine in po osmih mesecih oslepel. Tudi moje nezgode so bile predmet velikih krivic in neumnosti v interpretaciji, česar ne bom nikoli pozabil in bom o tem še večkrat spregovoril. Zelo sem zadovoljen, da sem član Zveze civilnih invalidov vojn in menim, da

moramo na našo vsiljeno suženjstvo oziroma nasilno in ukradeno svobodo oziroma nesvobodo, stalno opozarjati. Vsak dan poslušam poročila NUS-a, skupine za neeksplozirana bojna sredstva in mislim, da je to pošteno delo in v čast Sloveniji. Malo pa je narejenega na področju psihologije o nemi agresivnosti potuhnjenih nevarnosti, ki zlasti prežijo na otroke in kot posledica vojn, ki za nas niso nikoli končane, prežijo na nedolžne žrtve. Malo se govori o travmah, ki sem jih sam doživljal. Ko so me vsega krvavečega pripeljali v šempetrsko bolnišnico, me je denimo bolničar ošteval, češ, zakaj si se igral s strelivom. To je bilo že storjeno, sem si mislil kot že otrok, ko bi vedel, da gre za eksplozivno telo, ne bi po njem razbijal s kladivom. Tako je bolničar mojo travmo še poglobljal z moraliziranjem in mi hotel dati občutek krivde za stvar, ob kateri sem bil povsem nedolžen. Ne bom našteval številnih drugih primerov takšnega poniževanja in diskriminacije v trpljenju in ponižanju. Da smo dobili sploh status civilnih invalidov, so se bile dolge bitke in še danes občudujem vztrajnost tistih, ki se niso dali. Spominjam se, kako so slepemu kolegu vojnemu invalidu z Goriškega odvzeli potni list, ker je z očetom hodil beračit v Italijo, da ne bi delal sramote Jugoslaviji. Jugoslavija pa mu ni dala, kar bi mu morala. Teh primerov je veliko in je treba nanje vedno znova opozarjati, kajti človeštvo se od vojn ni ničesar naučilo in zato lahko pričakujemo še vedno nove diskriminacije in zakonska neupoštevanja naših posebnih potreb. Prav bi bilo, da bi se psihologi in psihoanalitiki poglobili v področje naših travm in raznovrstna razdejanja, ki so jih vojna nasilja post festum pustila v naših dušah. V tem pogledu pa izražam svojim bratom v usodnem zaznamovanju z zgodovino popolno solidarnost in zvestobo na novih barikadah dokazovanja in opozarjanja na našo specifiko.

Mnogi ne vedo, da ste veliko naredili tudi za slepe, saj si ves čas prizadevate, da bi bili dokumenti, knjige in druge listine enakovredno dostopne tudi slepim. Te bitke še niso dobljene mar ne? Tudi Slovenija zaostaja na tem področju?

Res je, da sem na ustavnem sodišču izbral pravico, da so na slovenskih sodiščih slepim osebam posredovani dokumenti v Braillovi pisavi ali pa v zvočni

obliki. To se mi zdi pravično, a ta predpis zadeva le sodišča, ne pa ostale državne uprave. Razširitev tega bi bila nujna, pa na žalost ni vključena v zakon proti diskriminaciji, kar bi pričakovali po znani evropski direktivi, ki bi jo morala Slovenija upoštevati. Že pri ustavnem sodišču so bile hude borbe. Žal pa ta predpis še ni bil v veljavi, ko so me dobesedno poniževali na ljubljanskem okrožnem sodišču. Takrat se ni zame zavzel nihče. Med publiko sta me v moralno podporo spremljali le pisateljica Breda Smolnikar, ki je bila tudi sama žrtev montiranega procesa, in pesnica Meta Kušar. Oni dve sta tudi videli, kako me nihče od odgovornih ni seznanil s hrupom v sodni sobi, ko so neki delavci nekaj popravljali. Moji sorodniki in gosti pa niso bili pooblaščen, da me s tem ropotom med samim procesom seznanijo. Šlo pa je za diskriminacijo najhujše vrste, zaradi katere in samo zaradi te bi morala korektnost procesa biti postavljena pod vprašaj. Morala me je podpreti celo Evropa s peticijami in s podpisi, kot so: Peter Handke, Milan Kundera in mnogi drugi, da se je sojenje na drugi stopnji odvijalo bolj pošteno in korektno. Društvo pisateljev ni torej zame naredilo nič in še vedno ni zmoglo javne zahvale pisateljici Bredi Smolnikar, ki je slovenskim pisateljem na evropskem sodišču priborila svobodo do pisanja in predvsem vsaj minimalno svobodo do domišljije. Tudi iz pravnega vidika čaka še veliko dela na poti do enakopravnosti invalidnih oseb, čeprav so tudi v Sloveniji že neke pozitivne tendence v tej smeri, ki pa na žalost ostajajo kar nekje na obrobju. Seveda tudi na splošno v Evropi ni idealno, saj ni še nobena evropska država podpisala marakeške pogodbe, ki naj bi slepim omogočila dostop do knjig in drugih dokumentov v digitalni obliki. Sam se veliko trudim v tej smeri, a institucije ostajajo dokaj indiferentne. Slovenija glede na to, da je to manjša skupnost, bi lahko bila vodilna v tej smeri, če bi le bilo dovolj dobre volje. Sicer pa je na splošno evropska realnost klavrna, veliko je deklaracij, dobrih namenov, učinka pa bolj malo. V tem pogledu se večkrat spomnim na tisti rek, ki pravi, da je pekel tlakovan z dobrimi nameni. Slišim, kako v Franciji tožijo hotelirja, ker ni hotel dati sobe osebi, ki je bila slepa, ali pa ker v določen lokal niso dovolili vstop psa vodiča

itd. Takih primerov kar mrgoli po Evropi in seveda v Sloveniji v tem pogledu tudi ne zaostajamo, lahko pa bi bili in v to sem sveto prepričan, boljši in pri samem vrhu pozitivnega odnosa do invalidov, če bi le upoštevali nekatere izkušnje prizadetih in jim dali pravico do besede in vpliva na oblikovanje zakonov itd.

Dejali ste, da si nikoli niste dovolili, da bi vas slepota omejevala, da ste vedno želeli početi (in ste počeli), kar počno vsi drugi ljudje. Za mnoge invalide takšno razmišljanje in potem ravnanje v tej smeri ni enostavno. Pogosto se pogreznejo v depresijo in sovraštvo do zunanjega sveta in samega sebe. Je treba biti posebno močan v sebi, da premagaš tako veliko oviro?

Vsak človek na njemu lasten način in okoliščine rešuje svoje omejitve pri tem pa še vedno gre le za proteze, če upoštevam učinkovitost denimo uporabo računalnikov v primerjavi z možnostmi videčih. Menim, da je še vedno najboljši pripomoček človek. Najboljši pes vodič pa je ideal grške Antigone, ki je svojega slepega očeta zvesto pospremila na Kolon, da je umrl v dostojanstvu in zadnji še možni svobodi. Seveda nimam nič proti psom vodičem, živalim robotom, čeprav bi bil bolj zadovoljen s pravimi roboti v pomoč v borbi za svobodo. Nekateri so se utrudili, drugi so se umaknili tudi zelo daleč na pot brez povratka. Za to, kako živeti z nasiljem nad telesom in dušo, pa ni receptov in tudi ni ljudi, ki bi lahko dali dokončne in vedno učinkovite rešitve. Zato se mi zdi, da bi morali biti o vsem tem najbolj informirani tisti, ki nam vsiljujejo njihovo logiko brez izkustev, brez tega, da bi vsaj za trenutek šli v našo kožo. In tu je največja tragika in izvor diskriminacije do ljudi, ki jim je bila odvzeta svoboda. Če sem si kdaj poškodoval roko in sem moral za nekaj dni biti učinkovit samo z eno roko, sem se vedno spomnil kolegov, ki so slepi že celo življenje in tako živijo. Tudi brati sem poskušal s spodnjo ustnico, pa ni šlo, čeprav sem si v Brailu napisal imena dragih oseb. Vsaka usoda je zato enkratna in se ne da povsem primerjati z nobeno drugo.

Kakšno je vaše stališče do obravnave invalidov v slovenski družbi. Mislim na malega človeka, ki je v nesreči izgubil vid ali okončine in vas to sprašujem v luči poznavanja situacije pri civilnih invalidih vojn, ko je včasih, zaradi finančnih stisk težko priti do ustreznih

pripomočkov za ustrezno življenje invalidov - od ureditve prostorov do modernih in uporabnih ortopedskih pripomočkov, ki si jih zaradi visokih stroškov pogosto ne morejo privoščiti. Urejeno bivalno okolje torej, ki je za videče nekako samoumevno.

Glede pripomočkov, kot pravilno pravite, da so dragi, imam izredno kritično stališče. Ker sem veliko študiral čas okrog izuma Louisa Brailla, pisave za slepe, ugotavljam, da je bilo v njegovem času veliko lažje priti slepemu do Braillove tablice, kot mu je danes do ustreznega opremljenega računalnika. Tablico je lahko izdelal vsak mizar, papir, nekoliko bolj vzdržan, pa je bilo marsikje lahko dobiti. Vem, da so magnetofon in fonoteke prinesli določen napredek, potem pa še kasetofoni in končno računalnik. A iz tega ni delati kakšne odrešilne religije. Učinkovitost teh sredstev, ki pa so pretirano draga, je še vedno le delna. Vedno sem primerjal, kaj lahko naredi videči z računalnikom in kaj slepi, če ga pač ima z ustrežno opremo. In tu še zdaleč nismo v enakopravnem položaju. Že tipanje vrstice z 12 celicami nas stane več kot tisoč evrov, z 18 celicami dvakrat toliko in tako naprej. Izražam dvom, da je tu le ekonomska vloga, glede na to, koliko časa so te naprave na voljo. Podobno je z dostopnostjo do interneta, kar sem že omenil. Glede vidnih vizualnih grafičnih realnosti smo še vedno odvisni od videčih. Tudi ko bi človek imel denar, ne more kar tako kot videči v prvo trgovino in si kupiti nov računalnik. Razen tistega znamke Apple za bolj bogate. Tako je tudi z vsem ostalimi. Za pripomoček, če hočem zaznavati barve, moram plačati več kot sto evrov itd. Če se hočem sam gibati, moram za kakovostno belo palico plačati preko sto evrov, če jo pa hočem dobiti zastonj, pa moram ponižno prositi okulista, da mi že spet potrdi, da sem slep. Ista pravila veljajo za vse druge pripomočke. Ne gre samo za manjši trg, ampak tudi za nepreglednost tržišča, saj se nekako proizvajalci dogovorijo, da povsod po svetu veljajo skoraj iste cene za povsem različne znamke pripomočkov in to se mi ne zdi prav. Ljudi, ki jim je bila odvzeta svoboda, pa so nekako pripravljene na to novo in nevarno verovanje v vsemogočnost pripomočkov.

Ste prejemnik priznanja državljan Evrope. Kakšno mnenje imate o današnji Evropi. Ste zaskrbljeni? Kakšno prihodnost ji napovedujete?

Želim si novo Evropo, ki bi sprejela v svoj program vse najboljše, na kar kaže njena kulturna tradicija. Morala bi bolj upoštevati maloštevilne narode, kot smo Slovenci. Drugače bi morala obravnavati krhke skupine, v katere sodimo invalidi, se pravi, ljudje, ki jim je bila odvzeta svoboda. Žal pa države že sprejete direktive ne aplicirajo, zavlačujejo njihovo udejanjenje, kot je denimo primer marakeške pogodbe, kar se mi zdi naravnost internacionalna evropska sramota. Upam, da bo vsaj kakšna država prekinila to indifereenco. Lahko bi bila to tudi Slovenija, kar bi mi bilo v velik ponos. Glede na svojo bogato tradicijo in glede na dosežke invalidov v Evropi skozi zgodovino so dani vsi pogoji za izboljšanje njihove eksistence. Zato glede tega ostajam optimist kljub slabim izkušnjam, a brez upanja na boljše tudi ne gre. Treba pa bo še veliko prepričevanja in borb tudi na evropski ravni, saj so težave prizadetih enake na vsem področju unije z manjšimi specifičnimi razlikami. Ne pozabimo, da je lik Antigone, ki pospremi svojega nesrečnega očeta Ojdipa na Kolon, evropski izum, po kateri bi se morali zgledovati vsi tisti, ki se ukvarjajo z ljudmi, ki jim je bila odvzeta svoboda in imajo zato posebne potrebe. Ni pozabiti, da sta Braillova pisava in jezik gluhih evropski izum, torej je Evropa že imela velike humane presežke. Take humane presežke pa želim v novi Evropi, ker bi morali tudi mi priti do kaj več besede in tudi odločanja, če verjamemo v plemenito tradicijo preteklosti že iz grških časov in časov Kristusa, ki je posegel med invalide s čudeži. Danes so seveda tudi mogoči čudeži, ti pa le na področju evropske socialne politike v bodoči bolj socialni Evropi in manj Evropi strogih ekonomskih pravil in ocenjevanja človeka samo skozi ekonomska očala, glede na to kaj se izplača in kaj ne. Zelo odločni koraki v tej smeri bi bili, če bi bile invalidne osebe bolj informirane in tudi bolj pritegnjene k pripravi zakonov, ki se jih tičejo. Skratka ni dovolj, da govorimo o inkluziji, saj smo invalidi v inkluziji že od pamtiveka, samo naša beseda nima tiste prave veljave in še ni dovolj slišana.

Aleksandra K. Kovač

**Foto: Fotografija Evgena Bavčarja
(vir: evgenbavcar.com)**

ANKETIRANJE VOJNIH INVALIDOV, CIVILNIH INVALIDOV VOJN IN DRUŽINSKIH ČLANOV

Zveza društev vojnih invalidov Slovenije in Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije sta z željo, da bi bilo izvajanje posebnih socialnih programov kar najbolj kakovostno, pripravili vprašalnik.

Anketni vprašalnik bo tudi pripomoček za osebno pomoč posameznemu vojnemu invalidu/civilnemu invalidu vojn in družinskemu invalidskemu upravičencu.

NAVODILA ZA IZPOLNJEVANJE VPRAŠALNIKA

Anketni vprašalnik ima 26 vprašanj. Na vprašanja 2., 3. in 4. odgovarjajo samo vojni invalidi/civilni invalidi vojn. Na ostala vprašanja odgovorijo vsi anketiranci.

Če na določena vprašanja ne želite odgovoriti, pustite vprašanje brez odgovora.

Če želite sami dodati še kakšno misel, jo napišite na koncu anketnega vprašalnika.

Zagotavljamo vam, da vaši osebni podatki ne bodo objavljeni.

V raziskavi bodo podatki prikazani zgolj sumarno (številčno) in za potrebe raziskave in društev ter obeh zvez.

KAM POŠLJEMO IZPOLNjen VPRAŠALNIK

Anketni vprašalnik lahko pošljete na ZDVIS, Hacquetova 4, 1000 Ljubljana ali na ZDCIVS, Dunajska 129, 1000 Ljubljana oz. ga oddajte na svojem matičnem društvu.

Zahvaljujemo se vam za izpolnjen vprašalnik in vas lepo pozdravljamo ter vam želimo obilo zdravja in lepih trenutkov.

Za vsa dodatna pojasnila pri izpolnjevanju vprašalnika pokličite na 01 300-69-60.

Hvala in lep dan.

***Zveza društev vojnih invalidov Slovenije
Zveza društev civilnih invalidov vojn Slovenije***

VPRAŠALNIK

za vojne invalide/civilne invalide vojn in družinske upravičence: (odgovorite tako, da pred odgovorom obkrožite ustrezno številko)

VPRAŠALNIK ŠT:

1. Spol: 1 - moški 2 - ženski

2. Ali ste:

- 1 - vojaški vojni invalid 4 - družinski član
2 - vojaški mirnodobni invalid 5 - delovni invalid
3 - civilni invalid vojne
(samo za vojne invalide/civilne invalide vojn)

3. V katero skupino invalidnosti ste razporejeni:

- 1 - I 2 - II 3 - III 4 - IV 5 - V
6 - VI 7 - VII 8 - VIII 9 - IX 0 - X
(samo za vojne invalide/civilne invalide vojn)

4. Ali je vaša invalidnost povezana še s kakšno drugo boleznijo?

- 1 - da 2 - ne 3 - ne vem, ne morem reči

5. Ali ste bili v zadnjih 5 letih v zdravilišču in kolikokrat:

1 - na stroške društva z lastno soudeležbo	1	2	3	4 in več
2 - na lastne stroške	1	2	3	4 in več
3 - po zakonu o vojnih invalidih (dokler je veljalo)	1	2	3	
4 - po napotnici zdravstvenega zavarovanja	1	2	3	4 in več
5 - kombinirano plačilo; napišite kdo je plačal bivanje in kdo terapije:				

6 - nisem bil v zdravilišču

6. Če v zadnjih petih letih niste bili v zdravilišču, zakaj ne?

- 1 - ne dopušča mi zdravje
2 - oddal sem vlogo na komisijo, vendar so mi zdravljenje zavrnil
3 - ne hodim v zdravilišča
4 - nimam dovolj sredstev, da bi šel na lastne stroške
5 - drugo _____

7. S kom živite?

- 1 - z družino 2 - sam 3 - v domu za starejše občane

8. Če živite sami: S kom imate stalne stike?

- 1 - z bližnjimi sorodniki, sin, hčerka, vnuk/ja... 3 - s sosedi, prijatelji
2 - z daljnimi sorodniki, nečak/inja, otroci nečaka... 4 - nimam stikov
5 - drugo _____

.....

9. Ali imate osebo – svojca, ki bi vas negovala na domu v primeru težje bolezni in nepokretnosti?

1 - da 2 - ne 3 - občasno

.....

10. Ali ste zaprosili za katero izmed socialno varstvenih pomoči?

1 - denarni dodatek kot edini vir preživetja 4 - domska oskrba
2 - dodatek za pomoč in postrežbo 5 - drugo _____
3 - pomoč na domu 6 - nisem zaprosil

.....

11. Potrebujete vsakodnevno pomoč:

1 - da 2 - ne 3 - včasih bi jo potreboval

.....

12. Če potrebujete vsakodnevno pomoč, kdo vam jo nudi?

1 - bližnji sorodniki, sin, hčerka, vnuk/ja... 3 - sosedi, prijatelji
2 - daljni sorodniki, nečak/inja, ... 4 - drugo, kdo: _____

.....

13. Konkretno kakšno pomoč pričakujete od društva, kjer ste član:

1 - na socialnem področju 3 - ne potrebujem pomoči
2 - na pravnem področju 4 - drugo _____

.....

14. S katero vrste rekreacije ali športa se predvsem ukvarjate?

1 - kegljanje 5 - pohodništvo 9 - namizni tenis 13 - se ne ukvarjam
2 - balinanje 6 - gornišтво 10 - smučanje, tek na smučeh
3 - streljanje 7 - plavanje 11 - pikado
4 - šah 8 - kolesarjenje 12 - drugo _____

.....

15. Če se ne ukvarjate z rekreacijo, s katero bi se želeli ukvarjati?

1 - navedite številko iz prejšnjega odgovora: _____

.....

16. Katerih posebnih socialnih programov se udeležujete (navedite)?

1 - družabnih srečanj 4 - rekreativnih prireditev
2 - kulturnih prireditev 5 - raznih tečajev
3 - izletov
6 - drugo (navedite) _____

.....

17. Kaj je pri posebnih socialnih programih, ki se jih udeležujete in jih izvaja društvo ali zveza dobro oz. vam je všeč (opišite)?

.....

18. Kaj bi spremenili oziroma izboljšali pri posebnih socialnih programih, ki se jih udeležujete in jih izvaja društvo ali zveza (opišite)?

.....

19 . Kakšen je vaš delovni položaj?

- 1 - upokojenec
 - 2 - kmečki upokojenec
 - 3 - prejemam državno pokojnino
 - 4 - v rednem delovnem razmerju
 - 5 - podjetnik/ca
 - 6 - status kmeta
 - 7 - brezposelna oseba
 - 8 - gospodinja
 - 9 - drugo, navedite _____
-

20. Ste pripravljeni sodelovati v društvu ali zvezi:

- 1 - gospodarskem in finančnem področju
 - 2 - socialnem in zdravstvenem področju
 - 3 - pravnem področju
 - 4 - na področju ohranjanja tradicij
 - 5 - na rekreativnem in športnem področju
 - 6 - ne morem sodelovati
-

21. Ali ste dovolj informirani:

- 1 - o delovanju društva da ne
 - 2 - o zakonskih predpisih na področju vojnih invalidov da ne
-

22. Kakšni so vaši prihodki na družinskega člana, brez invalidnine in drugih invalidskih dodatkov (če ne želite odgovoriti na vprašanje ni potrebno):

- 1 - do 200 EUR 4 - nad 600 do 800 EUR
- 2 - nad 200 do 400 EUR 5 - nad 800 do 1.000 EUR
- 3 - nad 400 do 600 EUR 6 - nad 1.000 EUR

Prosimo vas, da nam na koncu zaupate še nekaj osebnih podatkov:

23. Rojstni podatki: _____

24. Priimek: _____ **Ime:** _____

25. Naslov: _____

26. Društvo: _____

Zagotavljamo vam, da vaši osebni podatki ne bodo objavljeni.
V raziskavi bodo podatki prikazani zgolj sumarno in za potrebe raziskave.

Drugo: Navedite, kaj želite sporočiti:

HVALA!

PROJEKT AKTIVNI, ZDRAVI IN ZADOVOLJNI II.

Projekt integracije invalidov v šport in športne organizacije z namenom zmanjševanja neenakosti v zdravju (2. del)

V junijski številki glasila Naše vezi smo vam predstavili projekt Aktivni, zdravi in zadovoljni. Obljubili smo vam predstavitev še nekaterih vaj iz priročnika Gibalno/športne aktivnosti za odrasle invalide in invalide starostnike. Kot smo že zapisali, je naša želja, da vas spodbudimo h gibanju, da med predstavljenimi in predlaganimi vajami najdete tiste, ki jih boste lahko izvajali in s tem pripomogli k izboljšanju svojega počutja. Vaje so primerne za različne invalide in različne starosti in jih lahko izvajate doma. Prednost vadbe je, da posameznik zanjo ne potrebuje dodatnih finančnih sredstev. Vse, kar potrebujete, je motiv za vadbo. Vadbo lahko izvajate tudi v invalidskem vozičku.

Ker je program namenjen vsem, ni zapisanega pravila obremenitve. Znova bi vas tudi opozorili oziroma vam predlagali, da se pred vadbo posvetujete z zdravnikom (še posebej, če imate trenutne zdravstvene zaplete).

Še nekaj opomnikov:

- Posameznik naj posluša svoje telo in vadbo prilagodi svoji trenutni pripravljenosti.
- Predlagamo, da vadbo izvajate s prijatelji ali sorodniki.
- Vadba naj sledi pravilu postopnosti.
- Vadbo izvajajte vsak dan, če lahko vsaj 30 minut, ki pa jih lahko porazdelite čez dan, npr. 10 min zjutraj/dopoldan in 20 min zvečer/popoldan, 15 min zjutraj/dopoldan, 15 min popoldan/zvečer ali pa 3 krat po 10 min čez dan.
- Odmore med vajami prilagodite trenutni telesni pripravljenosti.

VADBA S TENIŠKO ŽOGICO ALI ŽOGICO IZ PAPIRJA I

	Rahla razkoračna stoja. Žogo z iztegnjenima rokama držimo nad glavo. Z žogo poskusimo orisati čim večji krog, pri tem jo spremljamo s pogledom. Še v drugo smer.
	Enak položaj. Žogo držimo v iztegnjenih rokah pred sabo. Delamo zasuke v levo in desno, žogo spremljamo s pogledom.
	Enak položaj. Žogo z iztegnjenima rokama držimo nad glavo. Delamo odklone v levo in desno, žogo spremljamo s pogledom.
	Široka razkoračna stoja. Žogo kotalimo v osmici med nogama.
	Sedimo na tleh, nogi naj bosta čim bolj narazen. Žogo kotalimo od stopala ene noge do stopala druge noge.
	Sedimo na tleh, nogi imamo skupaj. Žogo postavimo na gležnje, nato dvignemo nogi, da se nam žoga prikotali v naročje.
	Enak položaj. Žogo postavimo na boke, nato boke dvignemo, da se nam žoga prikotali do gležnjev.

VADBA S TENIŠKO ŽOGICO ALI ŽOGICO IZ PAPIRJA II

	Stojimo. V eni roki držimo žogico, roki sta iztegnjeni. Žogico si podajamo iz roke v roko najprej pred sabo, nato za sabo in nad glavo.
---	---

	Enak položaj. Žogico si podajamo okrog pasu.
	Trup je sklonjen naprej, žogico si podajamo iz roke v roko kakor zgoraj, toda okrog nog.
	Sedimo. Žogo kotalimo okrog iztegnjenih nog od desnega boka k levemu in nazaj.
	Ležimo na trebuhu. Žogico kotalimo okrog glave od desnega boka k levemu in nazaj.
	Sedimo, nogi sta stegnjeni. Dvignemo obe nogi in žogo podkotalimo.

Poleg telesne vadbe je za telo zelo pomembno tudi sproščanje.

S spodaj opisanimi vajami dosežemo občutenje mišične napetosti in sprostitve. Značilnost vaj je, da napnemo dele telesa drugega za drugim ter jih takoj nato sprostimo.

DIHANJE *

Navodilo: Globok vdih skozi nos, trebuh postane debel in okrogel. Izdih skozi usta in nos. Oseba drži roke na trebuhu in spremlja spremembe.

VRATNE MIŠICE

Navodilo: Ramena vlečemo navzgor do ušes, in krožimo z njimi. Nato jih dvignemo, napnemo ter ponovno spustimo. Ob tem mirno in sproščeno dihamo.

ROKE

Navodilo: Desnico stisnemo v pest in stisk pesti povečujemo, da ga občutimo v komolcu in rami. Odpremo pest, da napetost popusti. Isto izvedemo z drugo roko. Nato obrnemo dlan na podlago in hkrati z obema rokama pritiskamo ob podlago, pri tem se telo dvigne od podlage. Pritisk občutimo do ramen. Počasi popuščamo pritisk, sprostimo roke in mirno dihamo.

NOGE

Navodilo: Peto desne noge pritisnemo ob podlago. Vse mišice so napete. Nogo iztegnemo v začetni položaj. Isto vajo izvedemo z levo nogo, nato pa še z obema nogama hkrati.

TREBUŠNE MIŠICE

Navodilo: Obe nogi dvignemo od podlage ter občutimo, kako se napnejo trebušne mišice in stegna. Položaj zadržimo nekaj trenutkov.

BOKI

Navodilo: Z roko otipamo vmesni prostor med boki, hrbtom in podlago; močno pritisnemo hrbet k podlagi, tako da reža izgine, in popustimo.

OBRAZ

Navodilo: Ugotovimo, katere mišice so napete, če močno stisnemo oči, migamo z nosom, stiskamo zobe, nato mišice popustimo.

(povzeto po Priročniku Gibalno/sportne aktivnosti za odrasle invalide in invalide starostnike, ki sta ga pripravili dr. Tjaša Filipič in Barbara Božič v sklopu projekta Aktivni, zdravi, zadovoljni)

*Še opomba k dihanju:

Dihanje je tista čudovita stvar, ki nam pomaga, da vse odmislimo in dobimo dovolj kisika v telo. Z dihanjem ne sprejemamo le kisika, pač pa tudi energijo. Z vsakim dihom napolnimo celice z novo energijo, ki jo telo potrebuje in z vsakih izdihom očistimo telo nepotrebni snovi in toksinov. Če nepravilno dihamo, naše telo ne dobi zadostne količine kisika, s tem tudi preslabo izkoriščamo hrano, ki jo zaužijemo, postanemo utrujeni, brez energije. Pravilno, globoko dihanje je mogoče le takrat, ko je naše telo sproščeno. Ko pa je naše telo napeto, je s tem otežen tudi pretok kisika po našem telesu. Globinsko dihanje spodbuja delovanje srca in krvnega obtoka, deluje na prebavni sistem in na žleze z notranjim izločanjem ter krepi živčni sistem.

Zato je pomembno, da dihanja ne jemljemo kot nekaj samoumevnega, pač pa se večkrat dnevno opomnimo na pravilno dihanje in se ga znova poskušamo naučiti, kajti kot dojenčki in majhni otroci smo vsi znali pravilno dihati.

NAPOVED AKTIVNOSTI DRUŠTEV

MDCIV Celje

- V drugi polovici septembra se spet začnejo redni treningi v kegljanju na avtomatskem kegljišču,
 - kupili bomo vstopnice za gledališki abonma v SLG Celje in ZKŠT Žalec za sezono 2016/2017,
 - 5. oktobra se bomo udeležili predavanja »Ko prebava stavka«, ki ga organizira zveza,
 - v oktobru bomo v Fiesi po programu zveze organizirali športne igre v šahu,
 - še vedno sprejemamo vloge članov za pomoč za kompenziranje invalidnosti in zdravstvene terapije,
 - v novembru bomo organizirali strokovno ekskurzijo v času martinovanja,
 - v novembru bomo organizirali predavanje na temo ohranjanje zdravja in člane povabili na kopalni dan v terme Laško,
 - v decembru bomo imeli sejo upravnega odbora,
 - ob koncu leta bomo organizirali srečanje članstva.
14. septembra smo v MDCIV Celje pripravili meddruštveno srečanje s člani MDCIV Maribor in tekmovali v vrtnem kegljanju in pikadu v Kostrivnici.

Predsednik MDCIV Celje Franc Ožir
in tajnica Sara Voršič

DCIV Slovenije Ljubljana

Proslava ob 45. obletnici društva bo 19. oktobra 2016 pod pokroviteljstvom župana mestne občine Ljubljana, Zorana Jankovića. Ob tej priložnosti bomo izdali tudi zbornik.

Druge dejavnosti:

- družabno srečanje v decembru,
- Miklavžev koncert v decembru,
- solne terapije v Šmarci pri Kamniku,
- kopanje v Snoviku ali drugih zdraviliščih v Sloveniji z vodeno vadbo,
- srečanja v samopomočnih skupinah,
- obiski članov, pogovori in spremljanje zdravstvenega stanja invalidov,
- gledališke predstave,
- občasni prevozi invalidov k zdravniku, v zdravilišča, na obiske ipd.,
- redni treningi v balinanju, kegljanju in streljanju,
- druženje članov v dnevnom centru: tedenska telovadba; vaje za ožilje, hrbtenico in vratni obroč; urjenje spomina.

Prijave zbiramo na tel. št.: 01/52 11 088.

Predsednica DCIVS Ljubljana: Angela A. Zadnikar
in tajnica Petra Kapš

POLETJE V DRUŠTVU CIVILNIH INVALIDOV VOJN SLOVENIJE LJUBLJANA

Letos smo »dan mladosti« preživeli na Brionih. V spremstvu vodnice smo se z vlakom popeljali po otoku. Očarali so nas narava, urejenost parka, številne arheološke in kulturno-zgodovinske zname-

nitosti, muzej Tita, botanični vrt ipd. Po ogledu otoka smo se odpravili v Pulj na ogled arene. Dan smo zaključili na turistični kmetiji ob zvokih harmonike in ob okusih dobre istrske hrane in pijače.

Konec julija smo si na pobudo našega člana Janeza Goršeta, ki prihaja iz okolice Ribnice, ogledali rokodelski center v Ribnici, grad Ribnica in se kasneje v skupini pogovarjali o temah, ki nas pestijo ob invalidnosti in starosti. Druženje je bilo namenjeno predvsem članom iz občine Ribnica, Sodražica, Kočevje in Velike Lašče. S skupino za samopomoč pa smo se odpravili v »celjske konce«, kjer nas je zelo lepo sprejel predsednik celjskega društva Franci Ožir. Popeljal nas je do njihovega člana, čebelarja Žvikarta, ki nam je predaval o zdravilnih učinkih medu. Kasneje smo se v dobri družbi ustavili tudi na domačiji Francija Ožirja, kjer smo se pomerili v vrtnem kegljanju in govorili o mnogih temah. Hvala Franciju za čudovit dan. Odpravili smo se tudi na pohod v Belo krajino, natančneje na učno pot Divji potok pri Črmošnjicah, kjer je ta, na prevladujoči dolomitni kamninski podlagi ustvaril zelo razgibano in slikovito strugo, polno slapičev,

tolmunov in brzic. Ustavili smo se tudi v Podturnu, na znani zeliščarski kmetiji Plavica, kjer nam je predaval priznani zeliščar Jože Majes. V poletnem času pa smo pripravili dve regijski srečanji članov iz različnih občin. Na regijskem srečanju članov iz občin Grosuplje, Ivančna gorica, Ig, Škofljica in Dobrepolje je predavala Irena Koželj Levičnik na temo »Preventiva in demenca - motnje spomina«. Na srečanju članov iz občin Kočevje, Ribnica, Sodražica in Velike Lašče pa je predavala Jožica Pečnik na temo »Domače rastline - vir zdravja in energije«. Odpravili smo se tudi na sosednjo Hrvaško, v Sveti Martin na Muri. Ogledali smo si mlin na Muri, se sprehodili po poti ljubezni, zaplesali po taktih medžimurskega ansambla, se dobro najedli..., pot pa nato nadaljevali v Prekmurje, kjer smo se oskrbeli z domačim bučnim oljem ter s sveže mleto moko na Otoku Ljubezni v Ižakovcih.

Petra Kapš

SPREMLJAL NAS JE UTRIP KOROŠKE ZGODOVINE

S številko trinajst se člani Društva vojnih invalidov Celje in njihovi svojci nismo kaj prida ukvarjali. Z avtobusi in kombijem se nas je tradicionalnega izleta udeležilo skoraj šestdeset članic in članov ter njihovih spremljevalcev. Tako smo se 13. septembra odpravili na enodnevni potep.

Najbolj veseli smo bili, da so bili med nami tudi tisti najstarejši, med njimi tudi Jože Bajc, ki bo konec oktobra slavil svoj 100. rojstni dan, pa Hinko Bajuk, ki je štiri dni prej dopolnil 92 let, pa 90-letni Rudi Brilej in mnogi drugi. Pa smo šli, po dveh letih vnovič - spomnimo, da je zaradi lanskoletnega praznovanja dvajsetletnice DVIC ter s tem povezanih finančnih stroškov izlet odpadel - smo si letos izbrali Koroško. Kot je v avto-

busu uvodoma povedal naš predsednik Stane Mele, smo si ogledali že Primorsko, Gorenjsko in druge pokrajine, nekako pa smo vedno pozabili na Koroško, ki je bila zatorej tokrat pravi izziv in turistična poslastica, k čemur je poleg prelepega vremena pripomogla tudi naša (tradicionalna, če se malo pošalimo) dobra volja. Pot nas je vodila ob Paki mimo Velenja do Gornjega Doliča in Mislinje, vse do naše prve postojanke v Podklancu, kmetije Klančnik, ki leži ob sotočju treh

dolin, Dravske, Mežiške in Mislinjske. Prekrasno okolje, ohranjena narava in vrednote domačinov, ki jih je čutiti na vsakem koraku, katere pa v modernem svetu in vsakdanu, žal, izginjajo, so nas prepričale, da so se še tisti naši člani in članice, ki težko hodijo, strumno podali po stopnicah v 160 let staro klet, kjer smo izvedeli vse o zgodovini kmetije in krajev v bližnji okolici ter vrsto njihovih značilnosti. Simpatična domislica te kmetije je turistični vlakec, ki ga upravlja kar gospodarjev sin, popelje pa nas malce višje do t. i. biološke učilnice, med potjo pa smo imeli priložnost opazovati damjake in muflone na paši. Najstarejši iz družine Klančnik skrbi za mali lovski muzej in zbirko osebnih predmetov iz življenja kmetije v preteklosti, o čemer nam je povedal veliko podrobnosti. Nato smo se nato odpravili do naše naslednje točke. V načrtu smo imeli ogled izjemno posebne podružnične cerkve Sv. Jurija na Legnu pri Slovenj Gradcu, ki je gotovo ena izmed zanimivejših cerkva pri nas, saj so v njej na ogled postavljene izredno pomembne arheološke ostaline, ostanki starejših sakralnih objektov in grobov, na katere so arheologi naleteli po naključju ob zamenjavi dotrajanega tlaka leta 1993.

ZGODOVINA KOROŠKE IZ UST STROKOVNJAKA

MARJANA KOSA

Predavanje kustosa koroškega pokrajinskega muzeja Marjana Kosa, sicer brata dolgoletnega dopisnika Televizije Slovenija iz Koroške Lojzeta Kosa, je zares edinstvena izkušnja. Kos na svojstven, jasen in artikuliran način pred poslušalca razgrne bogato zgodovino tukajšnjih krajev, hkrati pa opomni na čas, v katerem živimo, in boje naših prednikov, ki so v teh krajih ohranili tako slovenski jezik kot kulturo.

Cerkev sv. Jurija je bila najverjetneje zgrajena že v 9. stoletju, zdajšnja pa je kot cerkev z romansko zasnovano nastala v drugi polovici 13. stoletja in je značilna predstavnica »koroškega tipa« romanskih cerkva z vzhodnim zvonikom. V njej je ohranjenih kar nekaj elementov, ki kažejo na različne stavbne gradbene faze, saj je bila deležna več prezidav in obnov. Jeseni leta 1993 so arheologi iz Maribora ob zamenjavi dotrajanega tlaka v podružnični cerkvi Sv. Jurija na Legnu naleteli na ostanke starejših sakralnih objektov in grobove. Med omenjenimi arheološkimi raziskavami so odkrili dve starejši gradbeni fazi: predromansko

Pa smo šli. Z vlakcem v biološko učilnico.

Zgodovinar Marjan Kos je imel v cerkvi Sv. Jurija izjemno zanimivo predstavitev zgodovine Koroške.

Rudi Brilej (na levi) se je zdravil v eni od Paučkovih bolnišnic.

Jože Bajc (na desni) bo oktobra star 100 let in je najstarejši član DVIC.

Za slovo smo se slikali pred fontano v Žalcu.

in romansko iz prve polovice 12. stoletja. Iz obdobja prve polovice 9. do prve polovice 10. stoletja so bili odkriti temelji zgodnje srednjeveške enoladijske cerkve z vpisno (skrito) apsidno, ki je kasneje pogorela. Tako si je v cerkvi mogoče ogledati tako grobove starejšega datuma, in sicer so ostanki pokriti s pohodno stekleno, ogrevano površino, spodnji prostor pa je klimatiziran. Gre za edinstven, tehnološko dovršen način zasteklitve, prvi tovrstni v Evropi. Vsaka plošča prenese obremenitev preko 400 kg, po njih pa se hodi v copatah, ki jih obiskovalci prejmejo ob vходу v cerkev. Kot zanimivost nam je Marjan Kos še povedal, da zaradi specifičnega ekosistema pod steklom v grobovih uspevajo tudi nekatere vrste gob. Hranijo se z razvejanim koreninskim sistemom, niso pa užitne, smo še izvedeli. Kot tudi to, da so domačini dolga leta verjeli, da v cerkvi straši in da je v njej skrit zaklad. Mnogi znajo povedati tudi, da območje cerkve seva močno pozitivno energijo.

BOJ LIBELIČANOV IN PRIKLJUČITEV MATIČNI DOMOVINI

Marjan Kos nam je predstavil tudi novejši čas, obdobje, ki ga naši člani in članice dobro poznajo, obdobje prve in druge svetovne vojne. Še posebej se je ustavil ob kraju Libeliče in primeru, ki je edinstven v evropski zgodovini. Spomnil je na boje za severno mejo in mednarodna pogajanja o usodi Koroške na mirovni konferenci v Parizu, kjer so med drugim sklenili, da se bodo prebivalci tega območja s tajnim glasovanjem ali plebiscitom sami odločili, v kateri državi želijo živeti. Celovško kotlino so takrat razdelili na cono A in cono B. Do izvedbe plebiscita 10. oktobra 1920 je s cono A leto dni upravljala jugoslovanska oblast, ki pa tega ni znala izkoristiti v svojo korist. 59 odstotkov glasovalnih upravičencev cone A je oddalo svoj glas za priključitev k Avstriji, s tem pa je bila glede na dogovor izgubljena tudi cona B. Ker so Libeliče spadale v cono A, so bile po neuspelem plebiscitu priključene k Avstriji, s čimer pa se prebivalci Libelič, kraja ob

vznožju Libeliške gore na slovensko-avstrijski meji, niso mogli in niso želeli sprizniti. V lokalni muzejski zbirki je prikazan dveletni boj Libeličanov za izločitev iz avstrijske države. Kljub nasilju, obljubam in raznim ugodnostim avstrijska država upornih in domoljubnih Libeličanov ni uspela odvrniti od njihovega cilja. Tako so bile Libeliče 30. septembra 1922 priključene matični domovini.

PAUČKOVE BOLNIŠNICE, KI JIH NEMŠKA VOJSKA NI ODKRILA

Član našega društva je tudi Rudi Brilej, ki se je zdravil v eni od Paučkovih bolnišnic, zato nam je bila ta tema še posebno blizu. Kot nam je dogodke orisal zgodovinar Marjan Kos, so Paučkove partizanske bolnišnice ime dobile po partizanskem kirurgu dr. Ivanu Kopaču - Paučku (1916 - 1988), ki je sodeloval v pohodu 14. divizije iz Dolenjske preko Hrvaške na Štajersko. V bližini Slovenj Gradca je vse od aprila 1944 do konca vojne s pomočjo domačinov zgradil majhne lesene bolnišnične komplekse. Bilo jih je šest, v njih pa se je zdravilo preko 300 ranjenih partizanov pa tudi precej zavezniških vojakov. Umrlo jih je trinajst. Za ranjence je skrbelo okoli sto članov osebja, imeli pa so tudi centralno lekarno. Kot zanimivost je Kos povedal, da nihče ni poznal vseh šestih lokacij teh bolnišnic, druga za drugo namreč niso vedele, označene so bile s skrivnimi imeni, pri gradnji pa so sodelovali domačini, s čimer so preprečili morebitne izdaje, čeprav so bili graditelji po večini veliki domoljubi. Tudi zato sovražniki (kljub močnim postojankam v dolini in številnim preiskavam terena) bolnišnic nikoli niso odkrili. Danes je ohranjena bolnišnica s skrivnim imenom Trška gora na Legnu, nekaj kilometrov iz Slovenj Gradca, ki je kulturni spomenik državnega pomena.

OD CERKVA DO FONTANE V ŽALCU

Člani in članice smo se na Koroškem odpravili tudi na kosilo, po njem pa domov. A ne tako hitro. Naša zadnja postojanka je bil Žalec. Mestece, v katerem so pred dnevi sredi mestnega parka odprli v Evropi edinstveno fontano. Gre za fontano Zeleno zlato, piti pa je mogoče ... kaj drugega kot pivo. Projekt je podprlo 92 podjetij in 58 posameznikov. Žalčani in Žalčanke, predvsem pa turisti, lahko tako pokušajo pet vrst piva, in sicer iz vrčkov, ki jih je oblikoval Oskar Kogoj, izdelali pa so jih v Steklarni Hrastnik. Izlet smo zaključili s spominsko fotografijo pred fontano.

Besedilo in fotografije: Vesna Tripkovič Sancin

IZLET PO ISTRSKIH VASICAH

Člani Društva vojnih invalidov Slovenske Istre smo si na izletu ogledali znamenitosti naših istrskih vasic. Vreme je bilo kot naročeno za naše popotovanje, družba je bila prijetna in nasmejana, predvsem pa smo bili vsi veseli, da se spet vidimo in skupaj doživimo kaj lepega.

Prvi postanek smo imeli v Sv. Petru. Ogledali smo si Tonino hišo, ki je etnološki spomenik. To je stara kmečka hiša, grajena iz tipičnega istrskega kamna. Videli smo torklo, oljčno stiskalnico in oljčni mlin. To so naprave, s katerimi so včasih stiskali olive in pridobivali oljčno olje. Zdaj je to opravilo zelo modernizirano. Uporabljajo se torkle iz inoxa z avtomatsko računalniško opremo. Notranjost, oprema in predmeti v Tonini hiši so izredno lepo ohranjeni.

Pot smo nadaljevali v bližnjo vas, to je Nova vas nad Dragonjo, ki je najbolj znana po julijskem prazniku česna in vina. Tukaj pridelujejo avtohtoni česen, ki ima v notranjosti rdeče obarvano ovojnico. Ustno izročilo pravi, da so vaščani kupili cerkveni zvonik s česnom. Pridelan česen so prodali v Trstu in zbranimi sredstvi kupili zvonik.

Zraven vaške gostilne je Kulturni dom Zmaga, v katerem so čudovite poslikave, ki prikazujejo vas, njene prebivalce, njihovo delo in navade v prejšnjem stoletju. Lastnica gostilne Anja nam je razkazala dvorano in nas svojo slikovito pripovedjo povedla v tisti čas.

Ogledali smo si tudi vaški muzej Kapelučina hiša, katere osnova sega v 14. stoletje. Vsa stanovanjska oprema in predmeti za vsakdanjo rabo v njej so iz različnih časovnih obdobij in so izredno lepo ohranjeni. Ta hiša je pravi prerez življenja domačije skozi čas.

Ogled Nove vasi smo končali z ogledom ateljeja ročnih del in izdelkov iz keramike pri Vajdi, v 200 let stari, lepo obnovljeni, kamniti istrski hiši.

Nova vas nad Dragonjo je bila prvič omenjena v pisnih virih leta 1028. V letih 1630/31 je v vasi morila kuga, zato je bila vas popolnoma opustošena. Zaradi tega so beneške oblasti v ta kraj naselile nekaj družin iz Dalmacije.

Nas pa je pot vodila naprej do Padne. To je vasica na griču, prvič pisno omenjena leta 1186. V Padni so živeli starši slikarja in grafika Božidarja Jakca. V prenovljenih prostorih nekdanje šole smo si v galeriji ogledali njegove risbe in grafike.

Nismo mogli mimo tega, da ne bi v Krkavčah, na travniku, objeli 4000 let star Krkavški kamen, imenovan Stolp Sonca, in poprosili za zdravje in srečo. Vse te vasice so poznane po dobrem vinu in oljčnem olju.

Utrujeni in lačni smo pristali na Kmečkem turizmu v Pučah. Za dobro razpoloženje je naš Igor igral na harmoniko, nekateri so tudi zaplesali. Razšli smo se polni lepih vtisov, z željo, da se kmalu spet družimo.

Janja Žagar

NOTRANJCI NA IZLETU V BELI KRAJINI

Na septembrsko soboto smo ob 7. uri zjutraj prvi potniki zasedli sedeže na avtobusu v Cerknici. Tu nas je pričakala Marija Turk, turistična vodička agencije Tur servis. Pot nas je vodila prek Unca do Logatca, kjer so vstopili novi potniki. Vožnjo smo nadaljevali po stari cesti skozi spomeniško zaščiten Napoleonov drevored proti Vrhniku in Drenovemu griču, kjer so se nam pridružili zadnji potniki. V Brezovici smo zavili na avtocesto in se ob vodičkinem opisovanju mimobežeče pokrajine pripeljali v Novo mesto in naprej čez Gorjance v Belo krajino. Najprej smo obiskali Radovico, ki leži ob meji s Hrvaško. V programu je bil obisk Osnovne šole Brihtna glava, ki je opremljena kakor v časih pred letom 1950. Stroga učiteljica je s palico v roki in koruzo za klečanje v kotu na nas naredila res poseben vtis. S šolskim zvoncem se je pričela učna ura. Učenci smo morali pred tablo odgovarjati na zastavljena vprašanja. Starejši člani društva so ob tem obujali spomine na svoje šolske dni. Ob koncu pouka smo učenci dobili šolska »izpričevala« z vpisanimi ocenami. Po naporni izkušnji smo odšli do bližnjega kmečkega turizma, kjer so nam postregli z odličnim golažem in polento, lastnik, gospod Bajuk pa nam je razkazal vinsko klet, vkopano globoko v zemljo. Pot smo nadaljevali proti Metliki,

kjer smo si ogledali staro mestno jedro z gradom in Belokranjskim ter Gasilskim muzejem. Slednji je bil odprt leta 1969, ob 100-letnici gasilske organizacije na Slovenskem, saj je bilo prav v Metliki leta 1869 ustanovljeno prvo prostovoljno gasilsko društvo v Sloveniji. Metliki smo pomahali v slovo in odšli naprej skozi Vinico, rojstni kraj pesnika Otona Župančiča, do Žuničev, kjer stoji Šokčev dvor. Ta predstavlja za obkolpski predel Bele krajine značilen kmečki dom in je eden izmed zavarovanih kulturnih spomenikov v Krajinskem parku Kolpa. Sprejela sta nas Tončka in Boris, ki sta nam ponudila šilce žganja in belokranjsko pogačo. Predstavila sta nam delovanje Krajinskega parka Kolpa in prostore domačije opremljene z veliko starega orodja. Gostiteljica je razložila postopek pridobivanja lanene preje in praktično prikazala proizvodnjo tkanega platna na statvah. Obisk smo končali z nakupom spominkov in se nato odpeljali do vasi Otok, kjer stoji letalo DC-3, s katerim so med 2. svetovno vojno prevažali ranjence iz osvobojenega ozemlja Bele krajine na zdravljenje v Bari v Italiji. Dan se je spreminjal v večer, ko smo prispeli v Podzemelj na zaslužno večerjo. Siti in polni vtisov po dnevu doživetij smo se odpravili domov na Notranjsko.

Mojca Pišek

naše vezi šport

15. ŠPORTNE IGRE ZVEZE DRUŠTEV VOJNIH INVALIDOV SLOVENIJE

Na prijetno sončno soboto, 18. aprila 2016, so se v športnih objektih Društva vojnih invalidov Ljubljana na 15. športnih igrah pomerili člani društev vojnih invalidov. Tekmovanj v balinanju, kegljanju, pikadu, streljanju in šahu se je udeležilo 105 vojnih invalidov. Med udeleženci so bili že stari znanci športno rekreativnih srečanj, med njimi pa je bilo tudi veliko novih, saj je bila letošnja udeležba v primerjavi z zadnjimi petimi rekordna. V ospredju dogodka je vsekakor druženje, a nekaj tekmovalnega duha vseeno preplavi vsakoletno športno srečanje, na katerem je v skupni razvrstitvi tudi tokrat slavilo Društvo vojnih invalidov Maribor. Tokrat so bili najboljši tekmovalci iz severovzhodne regije, saj je drugo mesto zasedlo

Društvo vojnih invalidov Ptuj in tretje Društvo vojnih invalidov za Koroško. V pikadu, streljanju in kegljanju so se pomerili tudi drugi člani društev, prostovoljci, ki aktivno pomagajo pri delu društev in so pogosto nosilni steber aktivnosti društev vojnih invalidov. Potek tekmovanj: balinanje na štiri steznem balinišču, kjer se je odigralo deset tekem, kegljanje na štiri steznem kegljišču, pikado na treh samostoječih tekmovalnih aparatih, streljanje na sedmih strelskih mestih, šah - sedem krogov po švicarskem sistemu. Pokale in medalje za posamezno panogo smo podelili na tekmovališču posamezne panoge. Na zaključni prireditvi smo podelili medalje najboljšim trem v panogi, pokale za prve tri ekipe za generalno uvrstitev in prehodni pokal.

REZULTATI:	<u>PIKADO</u>	2. Robert Novak, DVI Zasavje	2. Branimir Javornik, DVI Maribor	3. Viktorija Buh, DVI Zasavje
SKUPNA UVRSTITEV:	1. Ptuj	3. Ivo Kovačević, DVI Pomurja	3. Rade Mandič, DVI Ljubljana	Moški:
1. DVI Maribor,	2. Maribor			1. Edvard Gabrič, DVI Zasavje
2. DVI Ptuj	3. za Koroško			2. Jožef Moljk, DVI Notranjska
3. DVI za Koroško	<u>STRELJANJE</u>	<u>PIKADO</u>	Kategorija drugi člani	3. Dušan Marčec, DVI Celje
Kategorija vojni invalidi	1. za Koroško	1. Mitja Krabonja, DVI Ptuj,	Posamezne razvrstitve po panogah:	
Ekipna razvrstitev društev vojnih invalidov po panogah:	2. Ptuj	2. Alojz Verdonik, DVI Maribor	<u>KEGLJANJE</u>	<u>STRELJANJE</u>
	3. Zasavje	3. Silvo Pilinger, DVI Ptuj.	1. Avgust Žel, DVI Koroška	1. Milan Goubar, DVI Celje,
<u>BALINANJE</u>	<u>ŠAH</u>	<u>STRELJANJE</u>	2. Ivan Mernik, DVI Koroška	2. Edi Bruderman, DVI Ljubljana
1. Maribor	1. Gorenjske	1. Oton Pok, DVI Koroška,	3. Franc Kustec, DVI Pomurje	3. Franc Škrubej, DVI Ljubljana
2. Sežana	2. Maribor	2. Dušan Nahtigal, DVI Dolenjska		
3. Slovenska Istra	3. Ljubljana	3. Branko Zorko, DVI Ptuj	<u>PIKADO</u>	Andreja Markovič, Vladimir Pegan
<u>KEGLJANJE</u>	Kategorija vojni invalidi		Ženske:	
1. Zasavje	Posamezne razvrstitve po panogah:	<u>ŠAH</u>	1. Majda Korbar, DVI Zasavje	
2. Maribor	<u>KEGLJANJE</u>	1. Milan Golja, DVI Gorenjske	2. Majda Cmor, DVI Pomurje	
3. Celje	1. Rudi Lah, DVI Celje			

PRVENSTVO ZDVIS V KEGLJANJU

Letošnje prvenstvo v kegljanju je izvedlo Društvo vojnih invalidov Pomurja. 7. maja 2016 se je na kegljišču v Radencih pomerilo 37 kegljačev.

Rezultati:

VOJNI INVALIDI 120 LUČAJEV

1. Matej Koren, DVI Zasavje
2. Vojko Perušek, DVI Maribor
3. Ivo Kovačević, DVI Pomurje

VOJNI INVALIDI 60 LUČAJEV

1. Alojz Dragan, DVI Dolenjska, Posavje in Bela krajina
2. Zvonko Kokol, DVI Ptuj
3. Rajko Zupančič, DVI Celje

DRUGI ČLANI 120 LUČAJEV

1. Franc Kustec, DVI Pomurje
2. Rade Žegarac, DVI Ljubljana
3. Ivan Mernik, DVI za Koroško

DRUGI ČLANI 60 LUČAJEV

1. Miloš Agbaba, DVI Celje
2. Štefan Babič, DVI Pomurje
3. Marjan Snedič, DVI Celje

PRVENSTVO ZDVIS V RIBOLOVU

V začetku junija je Društvo vojnih invalidov Celje, tokrat že drugič, izvedlo prvenstvo ZDVIS v športnem ribolovu. Z obilico dobre volje in ribiškega navdušenja se je 30 ribičev, od tega šest ribičk, iz društev vojnih invalidov zbralo na ob Preserskem jezeru v Braslovčah.

Največji ulov je uspel Marjanu Čehu iz Društva vojnih invalidov Ptuj, drugo mesto je pripadlo

Marjanu Mauku iz Društva vojnih invalidov Maribor, tretje mesto pa je zasedel Zvone Tahirovič iz Društva vojnih invalidov Zasavje.

Med drugimi člani so tekmovali štirje ribiči, zato smo zlato medaljo podelili samo za 1. mesto, ki ga je osvojil Dušan Marčec iz DVI Celje.

Da pa si fantje ne bi preveč laskali, je treba pohvaliti tudi ribičke. Ribiški trnek je najbolje vihtela Slavica Mauko iz DVI Maribor, druga je bila Majda Korbar iz Zasavja, tretje mesto pa je zasedla Jožica Čeh iz DVI Ptuj.

Andreja Markovič,
Vladimir Pegan

NAGRADNA KRIŽANKA

AVTOR: MATJAŽ HLADNIK	KUŽEK	DROBEN, MAJHEN OTROK	KEANU REEVES	ŠPORTNA TEKMO- VALNA SKUPINA	PESNIK GRUDEN	NAŠ DRAMATIK (IVAN)	GESLO		NAS- PROTJE OD ČRN	STARA PLOŠČIN- SKA MERA, 57,55 A	RICHARD BURTON	RAVNO- DUŠNOST, BREZBRIZ- NOST	POSMEH	LIGENJ
DELOVNA KVALIFI- KACIJA							VRSTA PUBLI- KACIJE							
HIŠNI ČLENO- NOŽEC							OKRASNA CVETLICA TRETJI SKLON, DAJALNIK							
IVO RADIN			ČOLN V BENETKAH POKROV								NEŽEN TONOVSKI NAČIN IGRALKA RINA			
ČOPASTA KOKOŠ					BANJA ZA KOPANJE ZGRADBA, SESTAVA				TROPSKA OVIJALKA PEVKA PUŠLAR					
TV REA- LIZATOR VODNIK				SONČNI ZAHOD						REKREA- CIJA V NARAVI ŽIVAL S KRZNOM				
NAŠ NO- GOMETNI TRENER (MATJAŽ)				TRAVNATO POBOČJE NAŠ JAZZ SAKSOFON. (ANDREJ)							JENNIFER ANISTON MADEŽ			
POMOČ: AMIL, GRIVINA, LAR, NARTA	SLIKARSKA TEHNIKA Z VODENIMI BARVAMI	RIMSKI HIŠNI BOG NORMALNA VIŠINA, STOPNJA				ŽLAHTNA KAPLJICA KAZALEC					DVOJICA GLAS, ZVOK			
VETRNI JOPIČ S KAPUCO						HR.MESTO PRI BJE- LOVARJU SANITETNI MATERIAL						STAREJŠI NOSILEC ZVOKA Z MAGNET. TRAKOM	SNOV, KI DAJE PRIJETEN, PLEMENIT VONJ	
KOPNO									GEOMET- RIJ.TELO NAPAČNO PREPRI- ČANJE					
VILI RESNIK			ZELEENICA V PUŠČAVI TELIČEK					LOVEC Z ZANKAMI VOGAL						
ALIFATSKI RADIKAL S PETIMI ATOMI OGLJIKA					OSNOVNI DELEC SNOVI BISTVO, SRŽ					EKIPA, MOŠTVO	JAPONSKI VULKAN GORSKE REŠEVAL- NE SANI			
RADKO POLIČ				BLAGOST, DOBROTA GEORGE ORWELL								ELON MUSK EDWARD NORTON		
PESNIK ELEGIJ							NALEPKA, OZNAČBA							
OBČUTEK POTREBE PO JEDI							VRSTA TALNE OBLOGE							

Rešitev križanke pošljite na: **ZDVIS, Uredništvo Naših Vezi, Hacquetova 4, 1000 Ljubljana.**

Med prispelimi pravilnimi rešitvami bomo izžrebali tri nagrajence.

Nagrajenci iz prejšnje številke:

- Olga KOŠUTA**, Milana Klemenčiča 26, 5250 SOLKAN
- Rafaella PIRC**, Podgorica 1, Peče, 1251 MORAVČE
- Danijela LEVEC**, Kešetova 4, 1420 TRBOVLJE